

Projekt *Language Rich Europe* – badania i rekomendacje

Katarzyna Kieszowska

Z ostatniego raportu Ośrodka Rozwoju Edukacji, dotyczącego powszechności nauczania języków obcych w Polsce w roku szkolnym 2011/2012, wynika, że prawie 97 proc. dzieci i młodzieży, począwszy od szkoły podstawowej po licea i szkoły zawodowe, uczy się języków obcych. Oczywiście jest przewaga języka angielskiego – 91,2 proc., jednak prawie 40 proc. uczniów uczy się niemieckiego, 5,1 proc. rosyjskiego i 3 proc. francuskiego. Jednym z najbardziej wyraziściwych wskaźników zawartych w raporcie jest wzrost od 2009 r. o 65 proc. liczby uczniów uczących się języka hiszpańskiego.

O bok tych licznych pozytywnych danych ilościowych, nadal wiele danych jakościowych (choćby wyniki egzaminów gimnazjalnych) świadczy o tym, że stan polskiej edukacji językowej wymaga wielu udoskonaleń, choćby w kierunku podnoszenia jakości kształcenia i promowania wielojęzyczności.

5 marca 2013 r. w Komitecie Społeczno-Ekonomicznym w Brukseli odbyła się konferencja kończąca międzynarodowy projekt: *Europa bogata językami (Language Rich Europe)*, prowadzony przez British Council w 24 krajach UE w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” – *Key Activity 2*

Languages. W konferencji udział wzięli przedstawiciele wszystkich instytucji partnerskich, którzy przedstawili komisarz UE ds. edukacji Androulli Vasilou oraz wiceprzewodniczącemu Parlamentu Europejskiego Miguelowi A. Martinezowi 10 rekomendacji dotyczących rozwoju edukacji językowej w UE. Zostały one wypracowane na podstawie zaleceń zebranych z krajów uczestniczących w projekcie. Trzy rekomendacje dotyczące kształcenia nauczycieli, mediów i jakości nauczania kompetencji językowych zostały zgłoszone przez Polskę.

Polskim partnerem projektu była Fundacja Instytut Jakości w Edukacji, której zadaniem było przeprowadzenie analiz,

mających na celu zbadanie strategii językowej w Polsce, porównanie jej z politykami językowymi państw uczestniczących w projekcie i odniesienie ich do istniejących rekomendacji europejskich. Przedmiotem badania była wielojęzyczność oraz obecność języków regionalnych i mniejszościowych w czterech obszarach: edukacja, media, instytucje publiczne, biznes.

Wyniki badań LRE w Polsce, ogłoszone pod koniec roku 2012, wykazały, że, parafrazując tytuł projektu: *Polska jest bogata językami*, nie istnieje żadna jednolita strategia zarządzania wielojęzycznością. Oficjalne informacje na temat polityki językowej można uzyskać z Głównego Urzędu Statystycznego, MEN, MSWiN, jak również z wielu stron internetowych międzynarodowych projektów. Publikacja GUS pt. *Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2011/2012* zawiera dane dotyczące wszystkich aspektów edukacji, w tym nauki języków regionalnych/mniejszościowych i obcych.

Dodatkowym zadaniem fundacji w ramach prowadzonego projektu LRE na terenie Polski było stworzenie sieci decydentów i ekspertów zainteresowanych wdrożeniem zmian w polityce oraz strategii językowej w celu zapewnienia rozwoju społeczeństwa wielojęzycznego. W czasie trzech bardzo intensywnych warsztatów zaproponowano rekomendacje dotyczące kształcenia nauczycieli języków obcych, nauki języków na wyższych uczelniach, wspierania kształcenia językowego przez media oraz edukacji językowej w przedszkolach.

Rekomendacje dotyczące kształcenia nauczycieli języków obcych

- A. Uspójnienie systemu kształcenia nauczycieli języków obcych;
- B. Podniesienie poziomu znajomości przez nauczycieli języka przez nich nauczanego;
- C. Rozwój świadomości językowej decydentów oświaty, nauczycieli, uczniów poprzez wdrażanie działań mających na celu podkreślenie korzyści, płynących z uczenia się i znajomości języków obcych, zwrócenie uwagi na efektywniejsze kształcenie nauczycieli oraz wprowadzenie zmian do programów nauczania i wymagań egzaminacyjnych.

Rekomendacje dotyczące nauki języków obcych na wyższych uczelniach

- A. Zmiana podejścia władz uniwersyteckich do lektoratów językowych i przekonanie ich, że:
 - język to nie wiedza, tylko sprawność, czyli narzędzie do pozyskiwania tej wiedzy. Rozróżnienie to jest istotne

z punktu widzenia organizacji i częstotliwości zajęć, liczby godzin, liczby studentów w grupach itp.;

- lektorat to nie tylko nauczanie i uczenie się języka jako środka komunikacji, ale również poznawanie kultury danego kraju, a także zdobywanie niezbędnych w życiu akademickim i zawodowym umiejętności miękkich (prezentacja, negocjacje itp.);
- lektoraty języków obcych są w programach studiów w wielu krajach europejskich, takich jak np. Holandia, Niemcy czy Finlandia, czyli krajach aspirujących do miana europejskich liderów w nauce i technice;
- B. Postulaty dotyczące organizacji toku studiów, obejmujące:
 - prawo do uczenia się dwóch języków na studiach uniwersyteckich;
 - czasu trwania kursu danego języka uwarunkowanego: charakterem lektoratu (język ogólny, specjalistyczny, akademicki), poziomem zaawansowania kandydatów na poszczególne zajęcia językowe oraz zakładanymi efektami kształcenia, zgodnymi z wytycznymi zawartymi w stosownych dokumentach, np. Krajowe Ramy Kwalifikacji.
- C. Postulaty dotyczące kadry uniwersyteckiej:
 - zachowanie statusu nauczyciela akademickiego dla lektorów;
 - niedopuszczanie do outsourcingu w nauczaniu języków na uczelni. Nauczyciel na uczelni uczy języka specjalistycznego (leksyka) oraz charakterystycznych dla świata akademickiego sprawności i funkcji językowych;
 - ze względu na internacjonalizację szkolnictwa wyższego, uwzględnianie konieczności znajomości języków obcych przez nauczycieli akademickich;
- D. Włączenie oceny zajęć językowych prowadzonych na uczelniach do procesu akredytacji kierunków studiów.

Rekomendacje dotyczące włączenia tematyki związanej z edukacją językową i wielojęzycznością do polityki informacyjnej i oferty programowej mediów

Postulat może być zrealizowany poprzez:

- A. Publicystykę i niekomercyjne kampanie medialne mające na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat korzyści wynikających z wielojęzyczności i znajomości języków obcych oraz sposobów i zasad uczenia się ich;
- B. Propagowanie w programach informacyjnych i rozrywkowych dobrej znajomości języków obcych;

- C. Tworzenie programów i pasm edukacyjnych, promujących wielojęzyczność i naukę języków obcych;
- D. Emitowanie wybranych pozycji programowych w wersji oryginalnej z napisami – bez dubbingu;
- E. Zamieszczanie w wybranych produkcjach polskojęzycznych, w formie napisów, tłumaczenia dialogów na języki obce.

Rekomendacje dotyczące kształcenia językowego w przedszkolach

- A. Rekomendacje dotyczące reorganizacji programów uniwersyteckich:
 - wprowadzenie do nowych programów kształcenia nauczycieli wychowania przedszkolnego komponentu językowego (zakończony egzaminem z języka obcego na poziomie B2/C1) i kursu merytorycznego, dającego absolwentom kwalifikacje do nauczania języka obcego w przedszkolach. Takie rozwiązanie może w przyszłości pomóc w obniżeniu wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki języków obcych bez zbędnego zwiększania kosztów, wynikających z dodatkowego zatrudniania filologów lub innych osób przygotowanych do nauki języków obcych w przedszkolach;
 - wprowadzenie komponentu pedagogicznego dla studentów filologii lub zwiększenie liczby godzin z metodyki pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, a także znajomości psychologii dziecięcej;
 - organizacja praktyk i staży w przedszkolach dla studentów przygotowujących się do nauczania języków obcych małych dzieci.
- B. Rekomendacje dotyczące doskonalenie zawodowego obecnych nauczycieli języków obcych w przedszkolach:
 - Istnieje ogromna potrzeba zwiększenia liczby szkoleń dla nauczycieli języków obcych w przedszkolach, dotyczących metodyki nauczania języka obcego małych dzieci, jak również zapewnienia im oraz dyrektorom placówek, w których pracują, dostępu do bieżących konsultacji metodycznych.

Wyniki analizy polityki językowej przeprowadzonej w ramach projektu LRE wykazały, że istnieje potrzeba wprowadzenia w niej wielu zmian. Powstaje jednak pytanie, jak to zrobić w sposób systemowo. Obecnie nie ma jednego departamentu w MEN, który odpowiadałby za całościowe zarządzanie edukacją językową w Polsce i współpracę pomiędzy różnymi środowiskami językowymi w celu zwiększenia efektywności

podejmowanych działań. Odpowiedzialność za kształcenie języków obcych, regionalnych, mniejszościowych i języków imigrantów jest rozproszona pomiędzy MEN, MSNiW, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, uczelnie, urzędy miast, samorządy. Nie ma instytucji, czy też osoby, która odpowiadałaby za edukację językową globalnie i dążyła do stworzenia strategii wdrożenia dotychczas wypracowanych rekomendacji. Dlatego też Fundacja Instytut Jakości w Edukacji wraz z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji planują zorganizować w tym roku w Warszawie seminarium skierowane do przedstawicieli zainteresowanych środowisk, władz różnych sektorów edukacji i mediów w celu przedyskutowania i opracowania sposobów realizacji najpilniejszych zaleceń, dotyczących edukacji językowej w Polsce.

Bibliografia

- *Eurobarometr – Europejczycy i Języki* (2012) Komisja Europejska [online] [dostęp 10.05.2013].
- Extra, G., Yagmur, K. (red.) (2012) *Europa Bogata Językami – trendy w strategiach i praktykach dotyczących wielojęzyczności w Europie*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jakość nauczania języków w Polsce (2011) W: *Raport o stanie edukacji. Społeczeństwo w drodze do wiedzy*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. [online] [dostęp 15.05.2013]
- *Konkluzje Rady w sprawie kompetencji językowych pozwalających zwiększać mobilność*. Dz.U. Unii Europejskiej (2011/C 372/07) z dnia 20 grudnia 2011.
- Łysoń, P. (red.) (2013) *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/12. Informacje i opracowania statystyczne, główne*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny [online] [dostęp 10.05.2013].
- *Powszechność nauczania języków obcych w roku szkolnym 2009/2010* (2011). Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji. [online] [dostęp 10.05.2013].
- *Strategia – nowe podejście do edukacji* (2012) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and Committee of the Regions. Strasbourg: Komisja Europejska. [online] [dostęp 15.05.2013].
- *System Edukacji w Polsce – opracowanie polskiego biura EURYDICE* (2012) Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. [online] [dostęp 15.05.2013].
- Szpotowicz, M.; Gajewska-Dyszkiewicz, A.; (2012) *Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ESLC)*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Katarzyna Kieszowska

W latach 1987-1997 pracownik naukowy Uniwersytetu Warszawskiego na Wydziale Lingwistyki Stosowanej i Kolegium Nauczycielskiego Języka Francuskiego, wieloletnia nauczycielka i lektorka języka francuskiego, metodyczka, od 1991 r. zarządza szkołą językową Lang LTC. W latach 2003-2006 członkini zarządu i prezes Stowarzyszenia PASE. W latach 2009-2012 przewodnicząca Rady, a od 2013 r. prezes Fundacji Instytut Jakości w Edukacji.